

JAUME FERRAN EN TRES TEMPS
Isidor Cònsul

Jaume Ferran, *Memòries de Ponent*. Edicions 62, Barcelona, 2001

Entre la colla etiquetada com a “Escuela de Barcelona”, dins de la generació poètica dels cinquanta, hi ha una evident contribució tribal ponentina en la parella de noms que formen el ceriverí Jaume Ferran (1928) i del targarí Alfonso Costafreda (1926-1974). Això vol dir que s’han de posar al costat del tercet més reconegut del grup - Jaime Gil de Biedma, Carlos Barral i José Agustín Goytisolo - però també a la vora d’Alberto Oliart, Manuel Sacristán, els germans Ferrater i el malaurat Jordi Folch (1926-1948). Tots, poc o molt aixoplugats sota el paraigua crític i sempre desmenjat de Josep M. Castellet, i el mestratge amatent, per bé que distant, de Vicente Aleixandre. Carme Riera ha estudiat el tercet axial de la tropa a *La Escuela de Barcelona* (1988), i, d’altra banda, les diferents peripècies del grup, que sovint va viure en un equilibri precari entre l’amistat i la tensió, com de fet succeeix en totes les generacions artístiques, es poden seguir en els esmentats papers crítics de Carme Riera i en la trilogia de la memòria de Carlos Barral: *Años de penitencia* (1975), *Los años sin excusa* (1978) i *Cuando las horas veloces* (1988).

Respecte d’aquesta “Escuela de Barcelona”, el duet poètic de ponent que formaren Jaume Ferran i Alfonso Costafreda, encara que se n’han de considerar membres amb totes les de la llei, també és cert que hi van mantenir una relació més aviat col·lateral, ni que sigui perquè tots dos van optar per viure una pila d’anys lluny de Barcelona. Jaume Ferran, a Madrid i als EUA, i Alfonso Costafreda, a Ginebra, on va triar el camí d’anar a l’encontre de la mort abans que li arribés amb el tren que tocava.

QUAN EL RECORD ÉS FELIÇ

El gruix d’aquesta memòria generacional s’ha enriquit amb *Memòries de Ponent*, de Jaume Ferran, un volum que es desplega en tres parts molt diferenciades. La primera de les quals, *L’espill encantat*, és la millor, sense cap mena de dubte, i ve presidida, a més d’una notable força d’estil, per la ventada d’autenticitat que bufa des de totes les pàgines. No em fa res insistir-hi: es nota que el record de l’escriptor ha viatjat feliç fins als paisatges blaus i grocs d’una infantesa i minyonia ceriverina, esdevinguda mite en ella mateixa. Per aquesta raó, entre la setantena de pàgines de la

primera part, s'hi queixalen quirats de bona literatura i es pot comprovar com s'escalfa el motor d'un estil segur, barreja de frescor i sinceritat, alenada poètica i potència narrativa. Hi desfila tota la màgia d'un món familiar únic que s'omple de colors i de música, de bonhomia i bon humor, d'energia i dinamisme, malgrat la dificultat d'haver de viure en unes circumstàncies de tragèdia i precarietat com foren els anys trenta i quaranta del segle passat. Un món, on de tant en tant treu el nas una adolescent Carme Balcells, l'agent literària més poderosa d'aquests verals.

Aquest primer temps, repeteixo, conforma la cara amable de les memòries de Jaume Ferran, perquè la resta del volum, malauradament, no acaba de convèncer. Fa la sensació que el poeta no s'hi ha entretingut amb la mateixa demora del principi i és una llàstima no haver mantingut el to de força, la claredat expositiva i el dinamisme de l'embranchida inicial. Com si l'estil i la memòria li perdessin pistonada a mesura que s'allunyava del paradís segarrenc i que l'imperi dels anys, passada l'adolescència, el duia a rodolar per aquests móns de Déu – per Madrid i diverses ciutats europees – abans d'emprendre el vol americà cap a Syracuse, a tocar del melic de la modernitat que és Nova York.

LA PRIMAVERA ENCESA

Del gruix de la segona part sembla interessant destriar els anys a la Universitat de Barcelona, on va conèixer Carles Barral, Jordi Folch i Albert Manent, va publicar en català sonets d'ascendència carneriana a *Antologia Poètica Universitària*, els anys 1949 i 1950, i entre 1946 i 1947 va compondre un llibre de sonets en català, *La primavera encesa*, que no es va publicar i el manuscrit sembla que es va perdre. També fou en aquests anys que es féu amic d'Alfonso Costafreda, a qui, d'entrada, se sentí lligat per raons de simple connivència tribal: ser l'un de Tàrraga i l'altre de Cervera, dues poblacions quasi a tocar. Es donà el cas, a més, que Costafreda tenia, des de ben jove, una aura de poeta precoç i ningú no dubtava de la bondat dels seus poemes, encara inèdits, que alimentaven *Nuestra elegia*. Tots dos feien penya, a l'Ateneu Barcelonès, amb els germans Ferrater, que eren de Reus, i el pintor Martín, de Berga, i el conjunt sembla que es trobava a gust, segons que recorda Barral a *Años de penitencia*, perquè compartien un sentiment de trasplantats del poble a la ciutat i, plegats, creien que es podien defensar millor de l'hostilitat de la gran urbs i dels costums burgesos de la resta de la colla. L'amistat de Ferran i Costafreda esdevé un dels nervis de la segona part de

Memòries de Ponent que, a poc a poc, es van convertint en un “totum revolutum” complex i més aviat anàrquic, una llençadora que va d'aquí cap allà i que barreja, en un magma confús, les diferents experiències vitals, professionals i literàries.

Altres punts d'interès són la relació de Jaume Ferran, que es traslladà a viure a Madrid l'any 1951, amb un Eugeni d'Ors d'aire més aviat patètic, quasi abandonat de tothom i que buscava un reconeixement entre els joves que no acaba de trobar. Ferran, però, li ho arranjà servint-li en safata homenatges més o menys postissos i convertint-se en el seu ajudant a la càtedra de Ciència de la Cultura fins a la mort del mestre, l'any 1954. Al mateix temps, les seves dots d'organitzador el portaren a ser nomenat Director de Relacions Culturals del SEU (Sindicato Español Universitario), on es va veure embolicat en la preparació d'un congrés universitari d'escriptors joves que mai no es va celebrar. Des del seu càrrec, però, es convertí en una eficaç corretja de vinculació dels seus amics catalans a Madrid. En parlava a les tertúlies dels diumenges a casa de Vicente Aleixandre, aconseguí que la revista *Alcalà* dediqués un número a Catalunya i va obtenir diners, l'any 1954, per a convidar Carlos Barral i Antoni Tàpies a Madrid amb motiu d'un intercanvi d'artistes i intel·lectuals catalans i castellans. Per arrodonir la nòmina de relacions de Jaume Ferran cal esmentar la d'un altre monstre literari, Ezra Pound, a qui va visitar a l'hospital psiquiàtric de Saint Elisabeths, a Washington, i fent costat al traductor José Vázquez Amaral a l'hora d'intentar convèncer el vell poeta que la traducció correcta dels seus *Cants* era “Cantos” i no “Cantares”, com ell volia.

La tercera part, *Diari de l'Atlàntida*, es mou a lloure per la immensa geografia americana i té l'encert d'un fantàstic cop de geni en les pàgines finals. Som a l'any 1998 i el poeta aparella la desolació geogràfica d'una nit de tempesta d'efectes devastadors amb la pròpia desolació interna. Si el lector de tirada tafanera, com qui signa aquesta nota, havia buscat sense acabar-ho de trobar els detalls i serrells de bugaderia generacional que acostumen a surar d'un llibre de memòries, arriba sorprès al final del trajecte per a descobrir, sobretot, la força interna, la serenor i la grandesa del poeta.

Isidor Cònsul